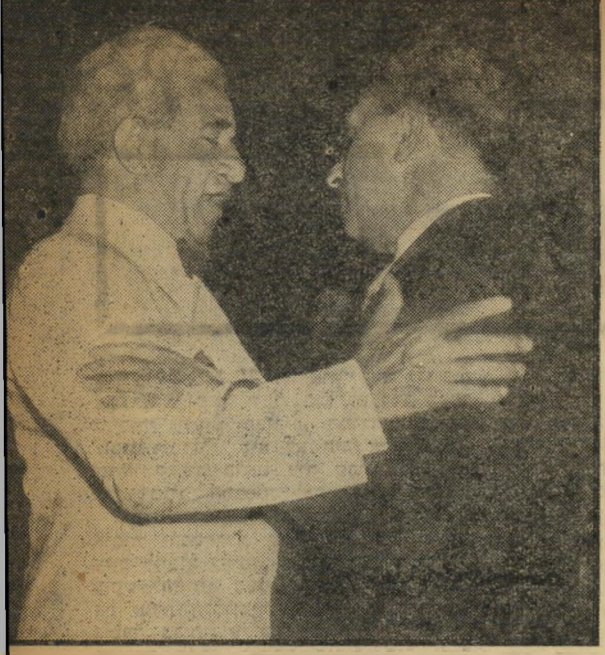

עלי עשור

תרבותי של הבכור, שיבוש תנייכי הסרתוכן.

★ ★ ★ תערוכת האסון ומכת הבכורות

וזם העצמאות של תשי"ח היה כמו כל יום עצמאות שקדם לו — רק קצת יותר. מיעד הצבא בירושלים, ומיפגני הצבא באיצטדיון רמת-גן, עוררו שוב את התלהבותם של המונים האוהבים בלב ונפש את צבאם, היצירה העיקרית של מדינת-ישראל בעשר השנים האחרונות. התרומה של ועדת-העשור לחג זה התבטאה בעיקר בזיקוקין דיגור ובארגון רבתי של בימות-הבידור, עליהן הופיעו אמנים עממיים לעיני אלפי איש, שנודו מבימה לבימה, מי שהיתה בלבו השמחה, יכול היה לשמוח כאחת נפשו, מי שרוחו קדרה, לא מצא התרוממות-רוח גם בין ההמונים הצפופים של צפון תל-אביב.

בתורש איר היתה צפויה הסכנה כי חגי-העשור כולו יהפוך חג צבאי, וכי ההישג היחיד שהמדינה מסיגלת להתפאר בו הוא ההישג הצבאי. כי בהשאה לתרומת הצבא, התחירו כל שאר התרומות. המפגן היפה של הגדנ"ש באיצטדיון רמת-גן עוד הגביר רושם זה, שפג רק כאשר שני חגים צבאיים אחרים הסתיימו בנימת כשלון. מפגן הצנחנים היה מלחה תופעות שליליות ביותר. מיפגן זיל-תאוויר גרם לפקקי-תנועה כליכך פנטסטי, עד שהיה צורך להוציא מן המקום את הנכבדים — ואת מנהל משרד הבטחון — בהליקופטרים.

הביוון העיקרי של השנה התבטא בתערוכת-העשור. שוכ" תה בפי העם לכינוי ה"הולם", "תערוכת האסון", מאות אלפים נהרו לירושלים, כשהם נמשכים אחרי להטוטי הפרסומת של המנגנון הממלכתי. הם ראו דוגמאים של סטאטיסטיקות יבשות, בחלקן כיובות לחלוטין, מאות תצלומים חסרי-ענין, עשרות סיסמות נבובות ומגוחכות, מיטב החברות המסחריות התרומות, בצדק, את התערוכה. היא נשארה גליעד לשגעון הגדלות של שנוררים שאין להם מה לומר, והחסרים כל חוש ללכטיה, שאיפותיה ומאחיה האמיי תיים של הארץ.

כשלוך מחפיר דומה נגרם עלידי "מכת הבכורות" — הבאתה ארצה של להקת-תיאטרון שלמה להצגת הבכור. לצורך ייבוא מפוקפק זה נפסלו כל התוכניות להפוך את שנת-העשור שנת תקומה לתיאטרון העברי, לתת תקציב הגון לפסטיבל תיאטראי מקורי, או לפחות לגייס את מיטב שחקני ישראל להצגת מחזה מקורי מצטיין.

★ ★ ★ דם ודמעות בנצרת

מול כשדון תרבותי זה, הפנינו רבבות את קירבתם ליצירה התרבותית המקורית עת נהרו לדליה, ישבו שעות ארוכות מתחת לשמיים המוכוכבים. מעל לים הראשים ריחף משהו מן הרוח של ימים עברו — ימי המדרות

חצי שנה אחרי פתיחתה החגיגית של שנת-העשור (שלא היתה שנת-עשור כלל, אלא השנה ה-11 לקיום המדינה) היה קשה לחרוץ דין חד-משמעי לגבי הצלחתה או כשלונה.

אמני הפרסומת-העצמית מאיר וייסגאל ושות' הבטיחו הרים — אך קיימי רק כמה גבעות. אותם שקיה כי חגי-העשור יהיה קארניבאל אחד ממושך, מעין מהדורה של 365 לילה ולילה, מיפגן אדיר של תרבות עברית ויכולת עברית — לא יכלו לבוא על סיפוקם. אולם גם אותם שציפו בסתר ליבם כי שנת-העשור תסתיים בכשלון הרוץ ותתפוצץ כבועת-יבורת, התאכזבו. האמת היתה אי-שם בין שני הקצוות. כמה מן המארר רעות היו מוצלחים וזכו לאהדת הציבור. אחרים היו כושלים וחסרי-טעם. ולפחות אחד הפך לכסל לאומי.

★ ★ ★ שדרים בבאב אל-וואד

מן הרגע הראשון התרוצצו בגוף העשור שתי נשמות שונות. הסתירות ביניהן מסבירות רבות מתו" פעות השנה האחרונה.

הנשמה האחת היתה נשמתו של מאיר וייסגאל. מלך השנוררים, המכיר את ישראל מבעד לחלונות בתי המלון המפוארים, ראה את העשור כעיסקה מסחרית: עשור של התיירים, בשמם ולמענם.

לפי תפיסה זו, דמו אורחי ישראל לשבט אינדיאנים, אי-שם באחת משמורות-הטבע של ארצות-הברית, הצובעים את עצמם בצבעי-המלחמה, קוראים הדיהוהו ומנפנפים בגרוניה-קרב, כדי לשעשע את התיירים החתירים מן העיר. זאת היתה התפיסה שחיללה את זכר לוחמי באב אל-וואד, הביאה לשער-הגיא שלדים חדשים של מכוניות וביימה שם מחדש את שרידי הקרבות האכזריים של תש"ח.

זאת היתה התפיסה שגם מכרה את ההנהלה המעשית של שנת-העשור לידו קולק, אמן-השנור ומתרים המיליונרים, מנהל חברת התיירות הממשלתית, קולק, איש הש"י רב הפעלים האפלים, איבד זמון כל מגע חי עם החי הארץ, לא הצטיין מעולם בזיקה עמוקה לתרבות העברית — או לכל תרבות אחרת.

בכפיפה אחת עם נשמה זרה זו דרה הנשמה השניה של העשור — נשמתו של עם שרצה פשוט לשמות, שהי דור הקשש שלו טום התרגל לגמרי לרעיון שהנה קמה מדינה ישראלית בעלת צבא ודגל ומטבע משלה, ושהדור הצעיר שלו שואף לביטוי עצמי. נשמה זו סיפקה את הצד השני של העשור.

ברגעיו הטובים ביותר של חגי-העשור השתלב הכושר הארגוני של וייסגאל, קולק ושות' עם דחף התרבותי של הנשמה הלאומית — והוליד את ערבי דליה ואת חידון התניי. אולם במקום שבו עוצב התוכן התרבותי על ידי קבוצת השנוררים ואלופי-הפרסומת, הוא רק הוליד את השממון הנורא של תערוכת העשור, ואת הביוון הי

וייסגאל עם שרת בהצגה

והסער של ארץ-ישראל החדשה, לפני מלחמת-תש"ח, קום המדינה ובוא העליה ההמונית. בדליה רקדו להקות ערביות, קצרו מחיאות-כפיים של ייודות וחיבה. אולם היה זה היוצא מן הכלל. שנת העשור היתה מוגבלת לאומה העברית, לא התפשטה אל הריכוזים הערביים.

"לא נרקוד בחג תליינונו!" קרא עסקן ערבי ישראלי היתה בכך הגומה נוראה. אולם האמת הערומה היתה כי בשנת ה-11 לקום המדינה נשאר הערבים מחוץ לרוב מסגרותיה, מחוץ להייה החברתיים והתרבותיים, כמעט מחוץ למסגרת הפיתוח הכלכלי. משטר החמס והעושק של המיי משל הצבאי, על הגבלותיו המשפילות, נשאר על כנו.

אולם המושלים הצבאיים סברו שאפשר להכריח את הערבים בכוח לשמוח בחג המדינה. שתי התוצאות היו שליליות. אחת היתה הפגנה של צביעות מזועזעת של ראשי-מועצות ששפכו דמעות גיל פומביות לרגל העשור, אך קיללו את הממשלה בסתר. השניה היתה הפגנת הדמים של האחד במאי בנצרת, שגבלה עם התחלת מרי אורחי של ערביי ישראל. התגובה הממשלתית היתה מסע של מעצרים מינהליים ומשפטים צבאיים, לפי מיטב המסורת הקולוניאלית של ממשלת פלשתינה (א"י). אולם בסוף תשי"ח קמו כמעט 200 אנשי-רוח, מדענים, סופרים, אמר נים ועיתונאים, דרשו את חיסול המימשל הצבאי.

★ ★ ★ עץ חיים הוא

שינת העשור היתה עוברת מבלי להשאיר רישום עמוק בנשמת האומה — לולא מאורע אחד שצץ כמעט במקרה, הכה שרשים עמוקים בלב העם, צמח כאילן שגיא המטיל את צלו על כל סביבתו. היה זה מפעל החידון התנייכי, שנתן לתשי"ח את איש השנה שלה — אלוף התנייך העולמי, עמוס חכם.

מהומות דמים בלב נצרת

המונים עולזים בצבון תל-אביב